

10. POS – продукція. Цей розділ є додатковим та містить вимоги щодо дизайну макету візиток, брошур, упаковок, рекламних матеріалів, тощо[там же].

Як бачимо, брендбук є ідеологічним та графічним виразником бренду компанії, фірми, підприємства. Його створенню передують маркетингові дослідження, які у загальному виділяють десять обов'язкових елементів успішного існування брендбуку. На сьогодні фірмовий стиль, як основний елемент втрачає міцність своїх позицій у брендингу, актуальними стають системи ідентифікації брендів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дочинець Н. М., Гаврилець О. В., Кампо Г. М. Сучасні тенденції розвитку систем візуальної ідентифікації брендів як основи бренд-комунікації // Вісник Закарпатської академії мистецтв. Випуск 10: Збірник наукових праць / Ред. кол.: Небесник І. І. та ін. Ужгород: Закарпатська академія мистецтв, 2018. С. 162 – 166.
2. Дэвид Эйри. Логотип и фирменный стиль. Руководство дизайнера. Питер, 2011. 216 с.
3. Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.: Кондор, 2006. 492 с.
4. Охріменко Г.В. Специфіка використання маркетингової інформації для формування бренд буків // Science Review. 7(7), Vol.2, December 2017. С. 62-66.
5. Рябова З.В. Теоретична сутність маркетингової інформації // Збірник наукових праць. 2013. Вип. 111. С. 140 – 148.
6. Фірмовий стиль. Як зробити бренд успішним? URL:<https://brandme.in.ua/firmoviy-stil-yak-zrobiti-brend-uspishnim/>

Кравчук М.

Науковий керівник – доц. Тютюнник І. С.

РЕАЛІЗМ І НАТУРАЛІЗМ У ЖИВОПИСІ

Актуальність теми полягає в необхідності проаналізувати дефініції понять «реалізм» і «натуралізм» у практиці живопису у зв'язку з важливістю їх розрізнення при написанні картин.

Метою статті є висвітлення сутності понять «реалізм» та «натуралізм» у живописі. Для цього плануємо охарактеризувати відмінність «реалістичних» і «натуралістичних» творів образотворчого мистецтва у тлумаченнях вітчизняних художників; простежити розвиток реалізму протягом історії живопису.

В широкому сенсі реалізм в мистецтві (від фр. *realisme*, від лат. *realis* – предметний) – правдиве, об'єктивне, багатостороннє відображення дійсності специфічними засобами в притаманних для нього художніх формах; одна з головних особливостей художнього пізнання. Ознакою реалізму як методу, є достовірність у відображенні дійсності [10]. «Реалізм визначає поняття: дійсний, суттєвий, предметний» [11], базується на видимій схожості, подібності образу та дійсності. Проте реалістичне мистецтво володіє величезним різноманіттям способів пізнання, узагальнення, художнього вираження. Це не бездумне копіювання, а свідомий відбір визначальних рис, проникнення в сутність життєвих явищ, значимість і глибина ідей, образів, істинність естетичної оцінки, розкриття типового і закономірного через індивідуальне і конкретне, внутрішньої правди через правду зовнішню [5; 9; 10]. «У реалістичному мистецтві схожість і життєва достовірність є лише засобами створення художнього образу. Дієвість цих засобів перебуває у прямій залежності від того, наскільки твір мистецтва містить глибоке образне узагальнення зображеної дійсності» [13, с. 126].

У сфері художньої діяльності значення реалізму є досить складним і суперечливим, а його межі мінливі та невизначені. Реалізм багатогранний та присутній у різних напрямках і стилях живопису. В процесі історичного розвитку мистецтва він набуває нових рис й творчих методів, конкретно-історичні форми (наприклад, просвітницький реалізм, критичний реалізм). У вужчому сенсі реалізмом називають окремий напрям у мистецтві, що виник в середині XIX ст. [3; 10].

Натуралізм у живописі (від лат. *natura* – природа) – пізній етап розвитку реалістичного живопису, який припав на останню третину XIX ст. Під впливом позитивізму натуралісти робили спроби уподібнити художнє пізнання світу науковому його вивченню. Для них характерна пильна увага до людини в її соціальних і біологічних аспектах, дуже детальне зображення навколишньої дійсності, зокрема, життя селян і робітників, без естетичної і

моральної оцінки, що перетворювало твір мистецтва на фотографію. Натуралісти, замість соціально-сміслового і духовно-суспільного аспекту, правди дійсності, до найменших дрібниць відтворювали лише зовнішню «оболонку» речей і явищ [1; 5; 9].

У ширшому значенні натуралізм у мистецтві – надмірне наслідування, копіювання природи, натури, максимально точне зображення явищ дійсності, без критичної оцінки, ідейного осмислення, відбору, художнього узагальнення і зв'язків з іншими оточуючими явищами [1]. В намаганні подолати умовність мистецтва, твори, що відображають «голі факти», перетворюються в далекі від дійсності, оскільки всі речі пов'язані причинними зв'язками і певними узагальненими смислами. Як стверджують дослідники мистецтва, «Витворення дійсності в «формах самого життя» – не є завданням мистецтва...» [9, с. 201]. Об'єднуючись з іншими тенденціями художнього мислення, натуралізм може бути присутнім в багатьох із них [9; 12].

Український художник Олександр Стіліануді заперечував натуралізм у мистецтві, відстоював принцип індивідуальності, інтуїтивності, вираження своїх безпосередніх настроїв, почуттів, вражень від дійсності [12, с. 55–56]. «Ольга Кобилянська, аналізуючи природу реалізму, доводила його неадекватність «грубому реалізму», натуралізму, розглядала проблему народності мистецтва». Український живописець Іван Труш також заперечував натуралізм у творчості, вбачав «художню правду не в зовнішній подібності, а у відтворенні внутрішньої природи образу» [4, с. 75]. Причинами одноманітності та натуралізму в живописі соцреалізму, що часто виключали творче мислення, були ідеологічний догматизм та цензура [4].

З іншого боку, помилково буде вважати деформацію, стилізацію єдиною ознакою художності, проте скурпульозне відтворення зовнішніх речей і явищ – фотографізм у живописі, надає йому ознак формалізму, а отже порушує закони мистецтва. В ідеї перенести життя, природу, людину на полотно закладений принцип умовності, характер якої виявляється в образності. Мистецтво без умовності втрачає свою сутність [9].

Реалізм у живописі проявився ще в первісному мистецтві, зокрема, в скельному живописі палеоліту. Мистецько-культурну традицію художнього реалізму було започатковано в Стародавньому Єгипті [5]. Ключові художні принципи реалізму сформувалися в античний період. Тоді заклалися основи світлотіньового моделювання, пластики, пропорцій і гармонії, композиції, реалістичного зображення людини, її внутрішнього світу [3].

В епоху Середньовіччя (V–XV ст.) реалістичні традиції мистецтва античності почали занепадати. Для образотворчого мистецтва цієї епохи характерні умовність, символізм, алегоричність художньої мови. Відкинута художню передачу краси людського тіла й наслідування природі, реальні форми і пропорції. Проте, для мистецтва Середньовіччя характерним є виникнення нової системи виражальних прийомів, тут з більшою драматичною глибиною передається внутрішній, духовний світ людини, милосердя і співчуття, виражене прагнення досягнути закономірності світобудови [3].

Реалізм в мистецтві оновився і досягнув високого рівня розвитку в епоху Відродження (XV–XVI ст.). Гуманізм проголошував людину найвищою цінністю, мірою всіх речей. У живописі відкрито закони лінійної і повітряної перспективи, світлотіні, на якісно новий рівень піднято математичні обчислення, композицію, рисунок, колорит, анатомію і пропорції людського тіла. Образотворча система базувалась на вивченні натури, на вірі в можливість пізнати і виразити в числі та мірі гармонійну закономірність буття; виявлялась індивідуальність людини, її краса, гармонійний образ, воля, почуття, характер, могутність та інтелект [3].

Здобутки Ренесансу (кінець XVI – середина XIX ст.) проклали подальший розвиток реалізму в живописі у різних стилях і напрямках, серед яких: караваджизм, бароко, голландський реалізм, класицизм. Гармонійний, статуарно-пластичний класицизм поступився місцем романтизму (кінець XVIII – середина XIX ст.), для якого характерні індивідуалізм, «національний дух», героїзація особистості, яка бореться за свободу і справедливість, загострення протистояння мрії та дійсності, прагнення створити прекрасну реальність [3; 10].

Просвітництво та реалістичне начало романтизму сприяли розвитку реалізму. Поступово сформувався потужний художній напрям – критичний реалізм (середина XIX ст.). Його характерною рисою став вияв особистості людини у нерозривному зв'язку з соціальним положенням, гострих, реальних проблем суспільних відносин й історичної дійсності, багатогранних характерів, героїчних сторінок національної історії, краси і величі рідної

природи, типових рис через індивідуальні; правдиве, об'єктивне зображення дійсності; відображення життя знедолених шарів суспільства [3; 9; 10].

В протистоянні з умовностями академізму, в останній третині XIX ст. виник імпресіонізм. Цей напрям полягає у баченні світу миттєво, симультанно, очима і почуттями одночасно. В імпресіонізмі у сприйнятті реальності вся увага націлена на безпосередню даність, в той час як логічні причини і наслідки стають другорядними. Художник пише не побачені ним предмети, а бачення як таке – враження. Імпресіоністи зробили великий крок у мистецтві і справили значний вплив на розвиток реалізму, його нове бачення [3; 6, с. 75–76].

У XX ст. реалізм розділювався на класичний та сучасний. У середині XX ст. розвивався неореалізм – комплекс стильових тенденцій з різними художніми концепціями, що звертався у реальності сьогодення до «звичайного життя», всіх його пластів, включно з буденністю, до свого «кола явищ», стверджував «власний тип героя» [7, с. 59, 60]. В II половині XX ст. з'являються напрями постмодерністської моделі – поп-арт, мінімалізм і гіперреалізм, які вивчають «даності» буття, «структури». Для цих напрямів спільним є «звернення до знаків реальності, типологізованих контекстом їх функціонування в суспільстві, на відміну від просто речей як сегментів предметного світу, що стають об'єктами зображення в натуралізмі» [7].

Гіперреалізм ґрунтувався на точній імітації фотографії, проте, надавав дійсності багатозначності, прагнув до певних узагальнень, до створення образів; привертаючи увагу до ілюзорно точного, поверхневого, запрошував розкривати і внутрішній зміст. Його «оповідність», «надреальність» продовжує полеміку з різними мистецькими традиціями [7;8].

«Новою предметністю» називали ще один напрям у живописі – магічний реалізм. Цей термін поширився на всі напрямки сучасного живопису, які через «реалістичні» засоби зображують загадкову, дивну, «магічну» сторону речей, в тому числі на течію метафізичного живопису та сюрреалізм [2, с. 20].

Реалізм в різні епохи набуває специфічних рис, обумовлених рівнем розвитку суспільної і художньої свідомості. Естетична програма реалізму розширилася через поєднання з художніми тенденціями модернізму Збагативши світобачення й художні ресурси, він отримав необхідний потенціал для відображення сучасної дійсності. В наш технологічний час фото, комп'ютерні графіка та відео допомагають художникам. Але як фото, так і натура не мають бути тими моделями, які можна бездумно копіювати. Художник повинен долати «неживу точність подробиць».

ЛІТЕРАТУРА

1. Вострикова Ю. В. Словарь терминов изобразительного искусства: метод. указания. Ухта : УГТУ, 2012. 58 с.
2. Гугнин А. А. Магический реализм в контексте литературы и искусства XX века : феномен и некоторые пути его осмысления. Москва : Институт славяноведения РАН, 1998. 120 с.
3. Ильина Т. В. История искусств. Западноевропейское искусство : учеб. – 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Высшая школа, 2013. 368 с.
4. Криволапов М. О. Про мистецтво та художню критику України XX століття: вибрані статті різних років. Книга перша: Формування та розвиток національної мистецької школи і мистецтвознавчої науки в Україні XX століття / ППСМ АМ України. Київ : Видавничий дім А+С, 2006. 268 с.
5. Культурологія. / Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк та ін.; за ред. Т. Б. Гриценко. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 392 с.
6. Мартышкина Т. Н. Импрессионизм: от художественного видения к мировоззрению. Вестник ТГУ. 2007. № 304. С. 73–76.
7. Павленко Н. О. «Новий реалізм» як явище американського постмодернізму (Іст.-естет. аналіз) : дис. ... канд. філос. н. : 09.00.08 / КНУТШ. Київ, 2004. 171 с.
8. Складенко Г. Гіперреалізм в контексті українського мистецтва другої половини XX століття. Сучасне мистецтво. 2013. Вип. 9. С. 165–183.
9. Сморг Л. О. Эстетика: Навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 334 с.
10. Сокольникова Н. М. Изобразительное искусство : учебн. для уч. 5–8 кл. : Ч. 4. Краткий словарь художественных терминов. Обнинск : Титул, 1996. 80 с.
11. Станкевич М. Погляд редактора: містичні трансформації терміна «реалізм» Мистецтвознавство'13 : наук. зб. Львів : ІН НАНУ; СКІМ, 2013. С. 5–6.

12. Сторочай О. Роздуми Олександра Стіліануді про натуралізм у живопису. Актуальні проблеми мистецької практики і мистецькознавчої науки: Мистецькі обрії '2013 / ПСМ НАМ України. Вип. 5 (16). Київ : Фенікс, 2013. С. 53–58.
13. Яланський А. Предметна зображувальність як одне із завдань літньої практики. Українська академія мистецтва. Київ, 2010. № 17. С. 123–128.

Тарабан Ю.

Науковий керівник – доц. Дячок О. М.

МОТИВИ ВІТЧИЗНЯНОГО ОДЯГОВОГО БАТИКА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Сьогодні ми намагаємось виявити індивідуальність та на противагу масовій моді ми усе більше звертаємо увагу на ексклюзивні речі, які віддзеркалюють особливості особистості свого власника. Наприклад, для пошиття виробу можна самому розробити орнамент, виконати його технікою батика або надрукувати на тканині. Батик увібрав у себе особливості і прийоми багатьох образотворчих мистецтв: акварелі, графіки, вітражу, мозаїки та ін.

Актуальність обраної теми визначається тим, що ручний розпис на одязі чи аксесуарах має попит у наш час і тому потребує наукового дослідження.

Мета – висвітлити мистецьку та естетичну цінність одягового батика ХХІ ст. і його поширення в культурному просторі України. Для досягнення мети плануємо вирішити наступні завдання: простежити розвиток одягового батика в мистецтві України загалом і Тернопільщини зокрема.

Мистецтво прикрашати тканини відоме з давніх часів. Спочатку з'явився ткацький малюнок, який створювали особливим переплетенням ниток в процесі виготовлення тканин. Пізніше малюнок стали наносити ручним способом. Ще пізніше були винайдені друкарські дерев'яні дошки. Наступним кроком стало винайдення друкарських машин. Іноді, при оздобленні тканини використовували одночасно два способи прикрашення – переплетення ниток і розпис чи вибійка.

На виставці українського мистецтва, яка проходила в Москві у 1936 році, серед виробів Харківської експериментальної майстерні були представлені вибійки народного майстра С. Повстяного. Як свідчить довідник виставки, ним представлено два шовкових шалики, виконані особливим способом вибіяченої техніки, так званий «батик» [3, 25-29].

Ручний розпис одягу та аксесуарів у період середини – кінця ХХ ст. був фрагментарно, лише як доповнення до станкового образотворення з метою продажу.

На початку ХХІ ст. художнім розписом тканин для одягу та аксесуарів в Україні займаються Е. Водянік, Муза Кирницька, Марія Ковалевська та інші. Серед дизайнерських моделей привертають увагу сучасні українські чоловічі сорочки (Рис. 1), створені молододу київською майстринею Марією Ковалевською. Оригінальність їх полягає в тому, що розроблені вони на основі традиційної сорочки. А тканина декорована не вишивкою, а має орнаментальний малюнок, створений художником за мотивами української народної вишивки і виконаний на натуральному шовку в техніці «батик». У роботах Марії Ковалевської вдало з'єдналися культура українського народу, давня техніка індонезійських майстрів і сучасність [4].

У Тернополі також є майстри, які працюють в техніці батика. Тернополянка Людмила Варійчук розписує тканину для одягу.

Сюжетні текстильні мотиви ми можемо побачити у Галини Грищенко (Рис. 4). Вона займається розписом на тканині (створила величезну колекцію шовкових хусток, шарфів і ширм), новаторським текстилем. Виставки своїх робіт проводила в Москві, Парижі, Антверпені, Нюрнберзі, Будапешті та багатьох містах України. Також створила не одну колекцію аксесуарів для відомих фірм.

Вишукану колекцію «Марія» із сюжетними мотивами в одяговому батика представила Наталія Тропко. На створення якої дизайнера-початківця надихнули художні картини Марії Приймаченко. Народні мотиви в одязі сьогодні надзвичайно актуальні. Відмінно рисою стилю Наталії Тропко є вільний крій та увага до деталей розпису (Рис. 2). Колекція представлена лінією довгих суконь-сорочок, легких блуз та спідниць. Також є аксесуари розписані батиком, а саме сумки та хустини (Рис. 3). Наталія Тропко та Інна Ткач вчилися майстерності розпису